

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

2. Propriæ, & strictæ iustitiæ definitio, explicatio, & in suas species diuisio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

6. Secunda conclusionis pars est nostri Ruiz, & Doctorum omnium pro sententia affirmante reatorum numero 3. neque ab illo negative sententia Patrono negata, à sanctorum Theologo neganda. Probatur: quia vellem Deum agere aliquid bonum commune Reipublicæ (quod leges intendunt) atque etiam universi, honestissimum est: ac proinde Deo decentissimum huicque deficere, absque alia præstantiore ratione (et si ius in Re publica, & universi proprium contra Deum non adit, inhonestum, ac turpe, vt de se patet: ergo in Deo est specialis ius illius, quod bonum Reipublicæ, quod leges, & universi habitualiter attendat, eique cum Dei indecentia deficere non patiatur. Probatur eadem: quia, vt conclus. 1. probatum est, iustitia, propterea omnes virtutes, & distributiue, & collectiue acceptas significat, & coercet atque omnem ab eis, vel earum aliqua deficiendum seu defectibilitatem excludit, in Deo continetur (id quod attestandum est de virtutibus omnibus, quæ essentia sua imperfectionem aut indecentiam in eam habent nec arguant, nec deoluant) Atqui vellem, agere Deum ob bonum commune Reipublicæ, ac universi nullam imperfectionem aut indecentiam arguit, aut deoluit in ita volente, aut agente: ergo & in Deo est, & ita vt omnem ab ea deficiendum seu defectibilitatem ab eo excludat. Probatur tertio ex iis, quæ conclus. 3. statim dicemus. Cum autem in hoc respectu & attentione ad bonum commune Reipublicæ virtus hæc specialis Dei cum legibus omnibus Reipublicæ, & communitatis, quæ commune bonum illarum præcipue, & directè intendunt, conueniat; dubium non est, quin aliquatenus siue ex parte obiecti formalis & directi legum legalis virtus dici merito debeat. Contra hanc secundam conclusionis affirmatiuam partem argumenta absolute negantium Deo legales iustitiam non militant, immò neque eorum mens discordat, vt diximus, atque argumenta eorum memorata demonstrant.

7. Dubitat secundò. An legalis iustitia in Deo providentia, & gubernatione rerum secundum de sumptura naturali, ac supernaturali exerceatur? & de propria negandum est ob rationes supra tactas & de impropria verò, quam addimittimus, concedendum: etenim, quod ad creaturam agentium, & dispositionum naturalium exigentiam, vniuersi bonum, commoda, & splendor à Deo primum inditum in naturali providentiâ, & gubernatione vniuersi. Deum illam, vt plurimum, attendere, & experientia demonstrat, & Philosophi Sapientiores, & Patres obseruant: vt Athenagoras libro de resurrectione post medium, Dionysius Areopagita c. 6. de diuinis nominibus à med. & vers. fin. Tertull. 2. contra Marcionem cap. 11. fine & 12. lib. init. August. lib. de quant. animæ c. 33. Ambros. in Psalm. 1. id Isaac 40. *Ecce gentes, & vniuersa filla sceles, & sunt omnium flauera reputata. Qui in eo iustum Dominum, & iustitiam, nostro hoc sensu, exercere aiunt: vt & Epiphanius heresi 66. post epist. Marcell. pag. 3. vbi etiam creati arbitrii libertatem con- fecti, feruatque iuxta eius exigentiam, non bonitati Dei solum, sed & iustitie tribuit: sicut & plures alij. Patres à nobis recitati rom. 1. de Deo vno controuersi 1. d. qu. 1. & 1. & in retributione bene, vel malefactorum ex temporalibus bonis, si iniusti, ac non sancti bene operantes sunt; ex spiritualibus, si iusti candelæ gubernatrix Dei iustitia legalis explicata (vt abstraham modo an stricta sit?) intercedit, elucet in premio infidelis Regis Babylonis Ezechiel. 29. & Ægyptiarum ob- fectricum maledico factus Hebræos occultantem exodi 1. vt Magn. Gregor. interpretes est 8. Moral. cap. 2. post medium: in Romano imperio obseruauit Augustinus 5. de ciuitate cap. 12. & 13. & generaliter qu. 24. ex lib. 8. questionum quibus consonat S. Thom. 1. 2. qu. 21. art. 3. & qu. 114. art. 10. De iustorum vero, & prauorum iusta à Deo in alia vti retributione Athenagoras citato lib. post med. ad finem penæ. Multa, & præclara Chrys. in 2. ad Timothei. 1. homil. 3. & c. 1. homil. 8. sub moralis init. & 2. Corinth. 4. homil. 9. sub iust. moral. ad Philip. 2. ferm. 6. fine tom. 2. homil. 4. de Lazaro circa med. tom. 3. orat. 4. de providentia, scilicet fato, & lib. 1. de Providentia versus finem. Nazianz. carmine iambico 1. quod est de ipso aduersus inuidos vers. fin. Cyrill. Hierosolym. Cath. 18. col. 1. inde resurrectionem*

probas, A. 1. de libero arbitrio, et in Plauti, *id labor est ante me ducere inuon in sanctuaria dei* et intelligam in nonnullis eorum. Clem. Romanus 3. cognit. circa med. Basil. Homil. 12. in princip. Propter circa med. Tertull. 1. contra Marcionem c. 15. init. Clem. Alex. 1. Pædag. c. 8. longè à contra contra negares Del Proidentiam; Ancil. cap. 1. Profol. Damasc. de debe post med. recitari ex Ruiz d. 57. sect. 3. et alij, qui Del ista proidentiam ex iusta operum retributione, vel in presenti, vel in alia vita probant frequentissime: quod argumentum continent illa loca Hier. 2. *Insuper, Domine, si disputem tecum, uerum tamen ista loquar ad te*, quare uia impiorum propiorum? &c. & Abacuc. 1. *Pol me med. Refpicere ad iniquitatem non poteris: quare respice super iniqua agentes? & taces, detorante inique iustitia se? & que in idem subdit. c. 2.*

CERTAMEN II.

*Propria, & stricta iustitia definitio,
explicatio, & in suas species
divisio.*

1. **V**igata apud omnes fūctiō, ac proprie iustitiae definitiō, ex consensu Philoſophorum, & inſtitutoꝝ ſenſu huius tradit ad Vipſiano f. de iustitia & iure. *Iustitia est consensus, & perpetua voluntas iuxta legem unicuique tribuendi*: quae definitio ad verbum habet institut. Codem titulo §. *iustitia*. Tradit etiam institut. ad Patribus Aug. de liber. arbit. c. 7. sub init. *igitur, quid dicam esse in iustitiam, quae iuxta cuiusque tribuendum* 19. de ciuit. c. 21. circa med. *iustitia est virtus, in qua cuique tribuitur*. q. 31. ex lib. 83. quæstiohus fuit instituta *iustitia est habitus animi communis virtutis ordinis suam cuique tribuens dignitatem*, Nyssen art. Cinclo cap. 26. sub init. *iusti est pro meritis cuiusque tribuere illi interius: iustitia est proprium, emissionis illa primæ iuris principia & causis prius recitat. Nazianzen. c. 10. iambico 1. post initium iustitia est in qua iustitiam requirere. Ildos. 2. Etymol. cap. 24. circa med. Socrate definit. quæ recte dicenda iuxta cuiusque distribuitur. Eandem definitionem tradit Aristot. §. Ethicæ cap. subiunctis enim definitionis ex ipso citata certam 2. restrictionibus, in hanc de fūctiōe proprie habetione generalis illa fua recidit proprius: quæ præsertim iustitiae proprie definitio, vñ dogma à Philoſophis. Patribus, ac Theologis fixum, eternumque ad idem in questionibus dispositionis huius fūctiōis, habenda est: est autem in iustitia omni propria, & æqualem respectum rerum, in quibus exercenda est, æqualem respectum habere, inde enim iustitia, siue æqualitas in p^{ri}ncipio nominatur.*

P. Ex his uero definitione constat, ad iustitiam
 priè, & strictè dictè rationem requiri, ut in hoc sit
 strictum, ex quo, vel iuxta quem alter contra alterum
 agat, vel sibi repetendo, aut retinendo aliqui ex fure
 contra alterum, vel alteri dando, aut detrahendo ex
 fure iuxta ius alterius, fieri autem semper, ut iuri stricti sit
 iustitiam, inter quos exercenda iustitia est, debitorum cum
 meritis, in qua exercenda iustitia, est illud ad alterum
 fieri, ut, si in eis materiam habent ius illud ad alterum
 non tribuat, vel habent ius in illa quia cum iusto pos-
 sident titulo, auferat, contra iustitiam, peccet, ut in-
 quisit, vel retentor. Porro hoc eodem modo insubili-
 tatis respectu iuris alterius tem habere plures repeti-
 tus, vel debitorum alteri strictum esse nequeat, quia, si ius
 strictum fit in alio, qui exercendo, citra iudicium, nequeat
 deficere. Cæterum, est strictum debitorum aliquorum esse
 quia in hoc alteri ius stricti fit contra iustum alterius esse
 minime possit, ut in hoc eius conditiones esse debet, ut
 illud habentem ex iustitia obligatione ad ius illius alterius
 citium, & vltim contra debitorem constringat, ne contra
 iustitiam virtutem in exercitiis omiffione peccet, si illa
 omnino est. Etenim creditor quilibet ius strictum contra
 comita

contra debitorem huius debito stricto respondens, vt debitum summam ex iure suo, & stricta iustitia possit repetere, repetatque, si velit, cum tamen ad sui iuris vsum, & debiti repetitionem à debitore nullatenus ex iustitia compellatur: vt si suo iure utatur, ac repetat contra iustitiam delinquit: immo verò, vt ex amicitia, charitate, misericordia non petat, sed debitum porius totum condonet debitori suo stricto illo iure repetendi nullatenus prohibetur, vt patet id quod in hac disputatione præ oculis habendum, vt æquiuocatio, ex qua affirmantes, & negantes strictæ ac propriæ iustitiæ Dei erga creaturas exercitium sæpe decedant, facile deprehendatur.

3. Iam strictæ & propriæ iustitiæ species sunt iustitia commutativa, iustitia distributiva præmiorum iustitia punitiva, seu vindictiva: vt legalem specialem (de qua satis certum est), nullam nunc faciam iustitia commutativa essentia sua respectu æqualitatem dati, & accepti in iis, ad quæ ius aliquis habet atque alter ea ipsi reddendi proprium, ac strictum debitum. Eiusmodi æqualitatem dati, & accepti ita essentialiter à iustitia propria ac stricta commutativa respici, vt nisi in iis esse strictam iustitiam repugnet, docuit Arist. 1. Ethic. c. 2. S. Th. 2. 2. q. 61. art. 3. Ad hanc autem rationem dati & accepti propriam, idem Aristot. 1. Ethic. cap. 4. & 5. videtur requirere, vt dominium dati, ex iustitia nullatenus penes dantem absolute remaneat, totumque dati eius dominium transeat, sique penes illud ex iustitia, iureque stricto suo recipientem. Hoc tamen additum omnes fere iustitiam in Deo propriam specialem, & strictam afferentes, de speciali propria, & stricta iustitia esse negant; sed solum iustitiæ inter imperitos agentes ex iustitia, nempe rationales creaturas: quod ad apparentis fundamentis ostendere conatus est nobis Passolus tom. 2. in 1. p. q. 27. art. 1. dub. 1. à num. p. 2. l. 1. 7. vt negantem non tunc etiam Ioannem Populium ad eundem articulum dub. 1. §. 2. à versu Ad 1. art. 1. *nonum alio modo* pene traxerit secum. Verum ego iis etiam omnibus fundamentis solita, debitaque, ac æquata mihi ingenuitate perpenis non acquiesco. Censco enim hoc quod citatis locis ex 1. Ethic. Arist. dixit, nihil prius præter explanationem materię essentialis, seu necessitatis iustitiæ ab ipso designatæ: 1. Ethic. c. 2. vocibus dati, & accepti addere. Neque enim datum, acceptumque absolute absque absolute talis domini rerum datione, & acceptione esse potest: absolute verò talis domini datio, & acceptio absque eius abdicatione ex parte dantis, & translatione in accipientem esse nequit: quare nihil his terminis additur, sed dati, & accepti absolute talium natura, & essentia explicatur. Aliud, quod Arist. 1. Ethic. cap. 1. versu. medium, & Philosophi addunt, pro materialiter materię, in qua versari iustitia debet (nempe, vt sit velle recipienti) facilius posset ab vniuersalissima iustitiæ commutatiue ratione reici, atque asseri ad iustitiam commutativam inter rationales creaturas tantum exercendam pertinere. Sed de hoc ex instructo q. 2. cert. 2. num. 3. & 4.

4. Secunda species iustitiæ propriæ specialis, & strictæ, vt diximus, iustitia distributiva est. Versaturque in bonis Republicæ, & communitatis, pro cuiusque meritis distribuendis; cum autem merita, non ex præcisa operum quantitate secundum se sumptorum attendantur semper, sed plerumque etiam personæ operantis dignitas ad eorum iustitiam æstimationem; dubitatur: an æqualitas inter meritum, & mercedem illius seruanda mathematica, seu Arithmetica, an geometrica, & proportionalitatis esse debeat? Siquidem, non quantum mathematicè opus sit, sed moralis, ac prudens solum personæ atque dignitatis eius quantitas, & magnitudo ad æquam commensurationem consideranda est, quæ mensuræ mathematicæ, non subiacet, sed solum prudenti æstimationi. Ego verò censco, si in præmium operum bona etiam publica distribuuntur (aliud quippe erit de eis, quæ ob solam dignitatem personarum quandoque distribuuntur, & quæ præsentis disputationis è re non sunt) Mathematicam, & Arithmeticam æqualitatem, valoris meriti operis cum præmio seruandam ex iustitia distributiva, atque dignitatem personæ ad præmij qualitatem solum esse pensandam: quia respectu minus dignæ personæ recte operantis apta præmij materia est quæ respectu dignioris esset inepta. Puta pecunia respectu Gregarij militis

Christoph. de Ortega de Deo Vno, Tomus II.

strenuè dimicantis apta præmij materia est; secus autem respectu viri Principis, seu Magnatis æquè strenuè in bello gerentis, quem honoris solum præmia decet. Aequè tamen in hoc genere magnitudinis cum præmij pecuniæ Gregario præstandi magnitudine, etsi quandoque præmij quantitas ad qualitatem, & qualitas ad quantitatem trahi ex operantis circumstantiis, & adiunctis possit: vt controuersi, de merito, cuiusque ad supernaturale præmium eleuatione fuscè docui, nec nimis curte controuersi de incarnatione, plures de satisfactione, & merito Christi arduas alias difficultates inde complanans. Quoniam verò præmiorum distribuendorum bona communita Republicæ sunt ex eius iure eam æqualitatem præmij in distributione seruare ex iustitia tenetur distribuens, & nature, & Republicæ lege, atque ex iure inde etiam orto personæ recte operanti præferreque. si præmij vnicui sit competitorique plures digniores, si cuncti & cum plures ad concursum & certamen, siue literarum siue militarie quidæ simile pro præmio aliquo consequendo vocantur. Tunc enim digniori iure naturali indispensabili debetur: non autem minus digno, tamen digno; nisi concursus ad examen solius sufficientie sit, vt in præbendis, seu beneficiis patrimonialibus, quæ dicunt, sæpe contingit.

5. Tertia iustitiæ propriæ, & specialis species est vindictiva, seu punitiva iustitia quæ in supplicis iuxta fecerum magnitudinem infligendis, erga iniquos, & prauos exercetur à legitima iudicis potestate, in iudicibus creatis legitima potestas à Republica tandem prouenit, quæ vel per se immediatè, vel per Principem, in quem ipsa ius dicendi, atque gubernandi consultit potestatem, iudicem constituit, cuius constitutione, & acceptatione, manet Republicæ ex iustitia obligatus ad æquam vindictam de malefactoribus per penas iustas sumendam, atque item priuatis personis à delinquente læsis, quarumque proinde interfit vindicta, & satisfactio: quare sic constituto iudici liberum, integrumque non est penam debitam delinquenti non infligere; sed in penæ debite, siue ex parte, siue ex toto remissione in Republicam, & priuatam, si adit, personam delinquentis crimine læsam peccabit contra iustitiam quod ipsum de Republica, si sibi ius puniendi referuat, & de Principe, Regeque, cui etiam ea potestas à Republica facta est, dici prius debet. Ceterum Deo, cui natura sua ac prorsus à lege omni exemplo, nec ab alio, sed à se ipso omnium creatorum iudici, ac Domino, etsi, qua iudici formaliter, ius vindicte malefactorum proprium, & strictum competat, non autem puniendi obligatio, quæ ex iure, vel republica, vel priuata personæ læsæ contra ipsum orti solimmodo possit, quod quærit, paratque siue priuata personæ, siue creaturarum vniuersitati à delinquente læsis contra Deum nequit. Vnde fit, vt iudiciariæ huius potestatis diuine iurisque supremi vindicandi, atque puniendi delicta exercitium integrum, liberumque omnino natura sit; quin in penarum, siue ex parte sui siue ex toto, remissione delinquenti cuius facta, contra iustitiam, iulve aliquod delinquit; tamen iure suo proprio, & stricto vti contra delinquentes possit, vtrunque de facto, cum ex ea iudiciaria potestate fontes puniunt, ac proinde & ius illud, in delinquentes exercet, quod ius hoc proprium Dei contra delinquentes valde à iure priuata personæ læsæ delictis alterius differt. Huius enim ius iudiciarium non est, nec ad malefactorum etiam contra ipsum punitionem, & vindictam, sed pure commutatiue iustitiæ, vt tantundem ei relatiatur, quantum damni passus alterius scelere fuit: ex quo agere coram publica potestate contra sui læsores debet: & quod ad animi cruciatum, coram Deo, qui eius vindictam sibi ad Roman. 12. referuauit illis verbis. *Mibi vindicta, vt ego retribuam dicit dominus*: ne odii, & hostilitatibus, pro animi cruciatu, & dolore vindicando se se homines discerant, & discerperent; vt contr. de Incarnat. naturalem in æternitate penæ ob mortale quoduis infligenda iustitiam Dei probantes explicabamus.